

Урок 19 КИТАЙ

СТАНОВИЩЕ КРАЇНИ ПІСЛЯ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

1. На початку ХХ ст. Китай — аграрна, напівфеодальна, напівколоніальна країна.
2. Лише з другої половини ХІХ ст. в Китаї почала зароджуватися промисловість. Її розвиток особливо прискорився в роки Першої світової війни. За період з 1913 по 1919 р. кількість підприємств зросла вдвічі.

Із розвитком промисловості формувався китайський робітничий клас, який у 1919 р. нараховував 3 млн чол. Умови праці й побуту робітників були важкими, не існувало ніякого робітничого законодавства.

3. Із розвитком промисловості зміцніли позиції національної буржуазії.
4. Подальшому розвитку національного капіталу в Китаї перешкоджав іноземний капітал:

- існували низькі митні збори на іноземні товари, що ввозилися;
- процвітала нічим не обмежена для іноземців торгівля.

5. На селі панували феодальні відносини.

У сільському господарстві — феодальні утиски, безземелля, лихварство.

6. Існувала політична роздробленість країни. Пекінський уряд був слабким, вся влада в провінціях знаходилася у феодальних диктаторів, які ворогували між собою.

“РУХ 4 ТРАВНЯ” 1919 р. В КИТАЇ

Причини:

1. Політична роздробленість Китаю, слабкість центральної влади, що полегшувало іноземцям експлуатувати Китай.
2. Внутрішня нестабільність, що створювала сприятливий ґрунт для втручання іноземних держав у внутрішні справи Китаю.
3. Незадоволення різних верств населення привілеями, якими користувалися іноземці в Китаї.

Приводом для протесту стали рішення Паризької мирної конференції передати Японії німецькі володіння в китайській провінції Шаньдун, Ціндао з територією, що межувала з ними.

3 травня 1919 р. Студенти організували в Пекіні 15-тисячну демонстрацію протесту проти рішень Паризької Мирної конференції щодо Китаю.

Демонстрацію розігнали, багатьох учасників арештували.

У відповідь студенти оголосили страйк-бойкот.

До руху приєдналися інтелігенція, робітники, ремісники, середні міські верстви населення та національна буржуазія:

- в країні бойкотувалися японські товари;
- демонстранти вимагали відставки міністрів прояпонської орієнтації;
- загалом відбулося 66 великих страйків, багато з яких мали політичний характер.

Організатором подій 4 травня 1919 р. був М. Да-чжао — професор політичної економії Пекінського університету.

Наслідки “Руху 4 травня”:

1. Китайська делегація в Парижі відмовилася підписати Версальський мирний договір.

2. Уряд змушений був піти на деякі поступки:

- було звільнено заарештованих;
- знято з посад деяких міністрів.

Значення “Руху 4 травня”:

1. Це був перший у Китаї загальнонаціональний антиімперіалістичний виступ народних мас.
2. Він сприяв зростанню політичної свідомості національної буржуазії, прогресивної інтелігенції та народних мас.
3. Цей рух справив неабиякий вплив на згуртування національно-патріотичних сил, розвиток революційної активності інтелігенції та студентства.
4. Сприяв консолідації політичних партій.
5. Розгорнув боротьбу за “нову культуру” — введення в літературу побутової мови, що полегшило оволодіння грамотою широких кіл молоді.

РЕВОЛЮЦІЯ 1925-1927 рр.

Характер революції: національна, демократична, антиімперіалістична, антифеодальна.

Передумови революції

Політичні:

1. Роздробленість Китаю:

- слабкість пекінської влади;
- панування в різних частинах Китаю феодально-мілітаристських режимів.

2. Залежність Китаю від іноземних держав:

- панування у великих містах колоніальних адміністрацій;
- контроль іноземних держав над провідними галузями економіки, зовнішньою торгівлею, фінансами;
- існування колоніальних порядків.

Економічні:

1. Відсталість економіки Китаю.

2. Панування феодального землеволодіння і феодальних пережитків:

- більше половини орної землі знаходилося в руках поміщиків;
- 75% міського населення було безземельним;
- безземельні селяни були змушені орендувати землю в поміщиків на кабальних умовах.

3. Важкі умови життя і праці робітників.

Причини революції:

1. Незадоволення широких народних мас продовженням політики іноземних держав щодо поділу Китаю на сфери впливу.

2. Міжусобна боротьба між різними феодальними угрупованнями і прагнення національного об'єднання Китаю.

3. Незадоволення селянства феодальними порядками в країні.

Завдання революції:

1. Ліквідувати іноземне засилля в Китаї.
2. Ліквідувати нерівноправні договори Китаю з іноземними державами.
3. Знищити північні феодально-диктаторські режими.

4. Здійснити національне об'єднання Китаю, відновлення його суверенітету і створення єдиної демократичної держави.

5. Провести демократизацію країни та важливі соціально-економічні перетворення.

Рушійні сили революції: робітники, ремісники, селяни, міська дрібна буржуазія, національна буржуазія, інтелігенція.

Керівник революції: національна буржуазія.

Особливості революції:

1. Вона проходила в напівколоніальній, напівфеодальній країні.

2. Антиімперіалістичний характер революції сприяв участі в ній національної буржуазії.

3. В Китаї переплелися різні види боротьби:

- боротьба з іноземними державами;
- боротьба різних верств населення за свої права;
- селянська боротьба;
- боротьба різних політичних сил за владу.

4. Був створений єдиний революційний фронт.

Наслідки революції:

1. Революція зазнала поразки.

2. Вона не розв'язала завдань, які стояли перед нею.

3. Зростало протиборство між Гомінданом (Національною партією) і Комуністичною партією Китаю (КПК), відбувся розкол єдиного революційного фронту.

4. Почалася громадянська війна між прихильниками Гоміндану і прихильниками комуністів.

Причини поразки революції:

1. Несприятлива розстановка сил у революції, недостатній рівень і розмах революційного руху народних мас.

2. Відсутність єдності в рядах Гоміндану і КПК.

3. Постійна боротьба за владу між прихильниками Гоміндану і КПК.

4. Допомога іноземних держав у придушенні революції.

5. Виступ проти революції об'єднаних сил іноземних держав, феодалів і великої (компрадорської) буржуазії.

Компрадорська буржуазія — частина буржуазії, діяльність якої була пов'язана з іноземним капіталом.

Гоміндан (Національна партія) представляв інтереси національної буржуазії, був заснований Сунь Ятсеном у 1912 р.

Мета діяльності партії — проголосити республіку і перетворити Китай у могутню національну державу.

У 1919 р. діяльність цієї партії була відновлена Сунь Ятсеном у Шанхаї і вона була перейменована на Національну партію Китаю.

УТВОРЕННЯ ЄДИНОГО РЕВОЛЮЦІЙНОГО ФРОНТУ

Зближення Гоміндану і Комуністичної партії Китаю призвело до утворення єдиного революційного фронту.

1921 р. На нелегальному з'їзді представників марксистських груп і гуртків у Шанхаї було засновано Комуністичну партію Китаю (КПК).

1923 р. Сунь Ятсен очолив революційний уряд, створений на півдні країни у м. Гуанчжоу (Кантоні). Південний Китай став центром масового революційного руху. Сунь Ятсен розпочав створення власної армії.

На прохання революційного уряду на південь Китаю були направлені радянські спеціалісти і техніка. СРСР надавав економічну та військову допомогу: нафтопродукти, гвинтівки, кулемети, боєприпаси тощо. Головним політичним радником Сунь Ятсена став більшовик М. Бородин, а головним військовим радником — видатний радянський воєначальник В. Блюхер, за його допомогою почалося формування Національно-революційної армії(НРА).

Січень 1925 р. Відбувся I Всекитайський з'їзд Гоміндану, на якому було вирішено прийняти комуністів до Гоміндану.

1925 р. Помер Сунь Ятсен і лідером Гоміндану став молодий воєначальник Чан Кайші.

ЧАН КАЙШІ (1887-1975)

Активний учасник національно-визвольного руху в Китаї. Після смерті Сунь Ятсена (1925 р.) поступово захопив керівництво в Гоміндані і став головнокомандувачем НРА. Він рішуче відмежувався від комуністів, витіснив їх з відповідальних посад в армії, уряді і здійснив державний переворот (квітень 1927 р.).

Спочатку позиції Чан Кайші були слабкі. Реально Гоміндану управляв лише п'ятьма провінціями. Решта території була в руках місцевих генералів, а комуністи під керівництвом Мао Цзедун розгорнули свої бази в Центральному Китаї.

Чан Кайші зумів домовитися з провінційними лідерами. На кінець 1928 р. було повністю визнано владу Чан Кайші.

РЕВОЛЮЦІЙНІ ПОДІЇ 1925-1927 рр.

Весна 1925 р. По всій країні розгорнувся могутній страйковий рух. Поліція жорстоко розправилася зі страйкарями. У відповідь шанхайські студенти вийшли масовою демонстрацією протесту. Вдавшись до зброї, їх зупинили англійські поліцейські. Це поклало початок “руху 30 травня”.

30 травня 1925 р. В Шанхаї на знак протесту спалахнуло повстання, яке підтримали робітники, ремісники, дрібна буржуазія, інтелігенція. Революційний рух переріс у всекитайську революцію.

1 липня 1925 р. Уряд у Гуанчжоу проголосив себе Національним урядом Китайської республіки.

Весна 1926 р. Лідер правого крила Гоміндану Чан Кайші створив гомінданівський уряд, став головою ЦВК Гоміндану і головнокомандувачем збройних сил.

Позиції комуністів у Гоміндані були послаблені.

Липень 1926 р. Гомінданівські війська (НРА) виступили в похід на північ, щоб об'єднати Китай під владою Національного уряду. План походу розробили радянські спеціалісти на чолі з В. Блюхером.

Кінець 1926 р. Під контролем Національного уряду Китаю перебувало вже 7 провінцій, населення яких становило понад 159 млн осіб.

Лютий - березень 1927 р. НРА зайняла Нанкін і Шанхай.

12 квітня 1927 р. Чан Кайші здійснив у Шанхаї переворот. Він сформував свій Національний уряд, встановив свою владу, влаштував масові розстріли комуністів.

Унаслідок переслідування комуністів їх число зменшилося з 58 до 10 тис. чол.

Відбувся розкол єдиного революційного фронту, зростало протистояння між Гомінданом і комуністами.

ПРОТИБОРСТВО МІЖ ГОМІНДАНОМ І КОМУНІСТАМИ

1 серпня 1927 р. У м. Наньчані 30 тис. солдатів — учасників Північного походу разом з озброєними загонами робітників і селян виступили проти гомінданівських військ. Повстанці зазнали поразки. Це повстання поклало початок боротьби проти Гоміндану. Із повсталих частин почалося створення Червоної армії.

КПК взяла курс на збройну боротьбу проти гомінданівського уряду, в країні почалася громадянська війна.

Опорою для комуністів стало селянство. Комуністи обрали тактику партизанської боротьби і створення радянських районів.

До кінця 30-х рр. КПК стала в основному селянською.

1930 р. В 11 провінціях Південного і Центрального Китаю було створено 15 радянських районів.

Листопад 1931 р. був проголошений центральний робітничо-селянський уряд, головою якого став Мао Цзедун. Чан Кайші активно боровся з комуністами.

1930-1934 рр. Гомінданівські збройні сили здійснили 5 походів у радянські райони, внаслідок яких було розгромлено основні сили Червоної армії та ліквідовано радянські райони.

1934-1936 рр. Партизанські армії під керівництвом Мао Цзедуна перебазувалися до Північного Китаю, де на перетині трьох провінцій — Шеньсі, Ганьсу і Нінся було утворено Особливий прикордонний район, який став базою комуністичного руху.

1937 р. Дві найвпливовіші сили Китаю на деякий час припинили війну між собою і об'єдналися проти спільного ворога — Японії.

МАО ЦЗЕДУН (1893-1976)

Син сільського багатія. Здобув середню освіту, працював учителем початкової школи. Великий вплив на формування його поглядів мала китайська філософія, особливо конфуціанство, ідеї соціалізму й анархізму.

Йому вдалося захопити керівництво в КПК, зміцнити свій вплив у військових частинах. Займав ворожу позицію щодо Гоміндану та його лідера Чан Кайші.

АГРЕСІЯ ЯПОНІЇ В КИТАЇ

1931 р. Японія окупувала Маньчжурію і створила маріонеткову державу Маньчжоу-го. Січень 1932 р. Японія зробила спробу захопити Шанхай. Активні дії військ і населення, а також протести США, Великої Британії і Франції примусили японську армію відступити. 1935 р. Японія оволоділа новими районами в Північному Китаї.

1937 р. Японія почала наступ з метою загарбання всього Китаю. Японська агресія зачіпала інтереси не тільки дрібної і національної буржуазії, а й інтелігенції, представників різних буржуазно-поміщицьких угруповань, широких верств населення. 1937 р. Гомінданівське керівництво пішло на припинення громадянської війни та укладення угоди про співробітництво з КПК. Вони об'єдналися проти спільного ворога — Японії.

Висновки:

1. В Китаї був створений Єдиний національний антияпонський фронт.
2. Почалася національно-визвольна боротьба китайського народу проти японських агресорів, що тривала понад 8 років.